

به نام پروردگار یکتا

جمهوری اسلامی ایران و جنبش‌های اسلام‌گرا

از شیفتگی اولیه تا مواجهه گزینشی

یحیی فوزی

www.ketab.ir

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

تهران ۱۴۰۰

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

فروشگاه کتاب: خیابان کریم خان زند، بین قرنی و ایرانشهر، پلاک ۱۷۶ تلفن: ۸۳۱۷۱۹۲

جمهوری اسلامی ایران و جنبش های اسلام گرا

از شیفتگی اولیه تا مواجهه گزینشی

مؤلف: یحیی فوزی

مدیر انتشارات: یدالله رفیعی

مدیر تولید و نظارت: سید محمد حسین محمدی

ویراستار: سیاوش صفری

صفحه آرا: جابر شیخ محمدی

مسئول فنی: عرفان بهار دوست

چاپ اول: ۱۴۰۰

شمارگان: ۳۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: گام اول

قیمت: ۵۰,۰۰۰ تومان

حق چاپ برای پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی محفوظ است.

سرشناسه: فوزی، یحیی، ۱۳۳۹ -

عنوان و نام پدیدآور: جمهوری اسلامی ایران و جنبش های اسلام گرا: از شیفتگی اولیه تا مواجهه گزینشی / یحیی فوزی؛ ویراستار سیاوش صفری.

مشخصات نشر: تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی،

مشخصات ظاهری: ۲۲۴ص: ۱۴/۵×۲۱/۵اس.م.

شابک: 978-622-7689-03-7

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه: ص. [۲۱۳] - ۲۲۴.

موضوع: خمینی، روح الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ -

۱۳۶۸. -- دیدگاه درباره جنبش های اسلامی، موضوع: Khomeyni, Ruhollah, Leader and Founder of IRI -- Views on Islamic movements

موضوع: خامنه ای، سیدعلی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ - -- دیدگاه درباره

جنبش های اسلامی، موضوع: Khamene'i, Sayyed Ali, Leader of IRI -- Views on Islamic movements

موضوع: جنبش های اسلامی - ایران، موضوع: Islamic movements -- Iran *

موضوع: جنبش های اسلامی -- کشورهای عربی -- تاریخ -- قرن ۲۱.م.

موضوع: Islamic movements -- Arab countries -- History -- 21st century

موضوع: اصلاح طلبان، موضوع: Reformers

رده بندی کنگره: DSR۱۵۳۰

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۲۴۰۴۵

شماره کتابشناسی ملی: ۷۵۹۷۸۹۵

وضعیت رکورد: فیا

فهرست

۷	فصل اول: کلیات و مباحث نظری
۷	مقدمه
۱۰	۱.۱ پیشینه تحقیق
۱۳	۲.۱ چهارچوب نظری
۱۹	۳.۱ روش پژوهش
۲۲	شیوه استفاده از روش تحلیل گفتمان فرکلاف در این پژوهش
۲۳	فصل دوم: گونه‌شناسی جنبش‌های اسلامی
۲۸	۱.۲ جریان اسلام سنتی محافظه‌کار
۳۱	۲.۲ جریان اسلام اصلاح‌طلب
۳۲	۳.۲ جریان اسلام سلفی و تنوعات درونی آن
۳۶	۴.۲ جریان سلفی تکفیری فکری - ایدئولوژیک (مدرسه‌ای)
۳۷	۵.۲ جریان سلفی سیاسی
۳۷	۶.۲ جریان سلفی تکفیری - جهادی
۳۹	۷.۲ جریان تجددگرایان اسلامی
۴۹	فصل سوم: تحلیل گفتمان جمهوری اسلامی در خصوص جنبش‌های اسلام‌گرا
۵۱	۱.۳ گفتار اول: جنبش‌های اسلام‌گرا در گفتمان نویسندگان قانون اساسی
۵۱	۱.۱.۳ توصیف، متن قانون اساسی درباره جنبش‌ها
۵۷	۲.۱.۳ تفسیر متن قانون اساسی

- ۵۸ ۳.۱.۳ تأثیرپذیری از متون جنبش احیای اسلام
- ۶۵ ۴.۱.۳ بازتفسیر مفاهیم قرآنی و قواعد فقهی و تأثیر آن بر نوع نگرش به جنبش‌ها
- ۶۵ ۵.۱.۳ مفاهیم و آموزه‌های دینی
- ۶۵ ۱.۵.۱.۳ مستضعفین و مستکبرین
- ۶۹ ۲.۵.۱.۳ اصل نفی ظلم و ظلم‌پذیری
- ۷۰ ۳.۵.۱.۳ اصل نفی سبیل
- ۷۱ ۴.۵.۱.۳ اخوت اسلامی
- ۷۲ ۵.۵.۱.۳ تولی و تبری
- ۷۴ ۶.۵.۱.۳ تألیف قلوب
- ۷۵ ۷.۵.۱.۳ اصل دعوت
- ۷۶ ۸.۵.۱.۳ حفظ نظام اسلام
- ۷۷ ۹.۵.۱.۳ جهاد و اصل ولایت صالح
- ۷۷ ۶.۱.۳ قواعد فقهی تعدیل‌کننده
- ۷۸ ۱.۶.۱.۳ قاعده تقدم اهم بر مهم
- ۷۹ ۲.۶.۱.۳ قاعده مصلحت
- ۸۰ ۳.۶.۱.۳ قاعده ضرورت (اضطرار)
- ۸۲ ۷.۱.۳ ذهنیت‌ها و پیش‌فرض‌های مختلف نمایندگان مجلس خبرگان تدوین قانون اساسی در بحث چگونگی حمایت از جنبش‌های اسلامی
- ۸۲ ۸.۱.۳ تبیین متن قانون اساسی: بررسی بافت موقعیتی و زمینه‌های تاریخی
- ۹۰ گفت‌وگو با نمایندگان قانون اساسی در خصوص جنبش‌ها
- ۹۰ ۹.۱.۳ منازعات بین ناسیونالیست‌ها و انترناسیونالیست‌ها در ایران
- ۹۸ ۱۰.۱.۳ حفظ و تقویت اسلام سیاسی در مقابل تهدیدات نظام بین‌الملل
- ۱۰۲ ۲.۳ گفتار دوم: جنبش‌های اسلام‌گرا در گفتمان امام خمینی
- ۱۰۲ ۱.۲.۳ متن سخنان امام خمینی در خصوص جنبش‌ها

- ۲.۲.۳ توصیف متن سخنان امام خمینی درباره جنبش‌ها ۱۰۶
- ۳.۲.۳ تفسیر متن سخنان امام خمینی: زیرساخت‌های استدلالی امام در حمایت از جنبش‌های آزادی‌بخش ۱۱۰
- ۴.۲.۳ نسبت رویکرد انتقادی امام به نظام بین‌الملل با رویکرد او به جنبش‌ها ۱۱۱
- ۵.۲.۳ اندیشه تقابل مستضعفان و مستکبران و تأثیر آن در رویکرد امام به جنبش‌ها ۱۱۵
- ۶.۲.۳ نگرش دینی — سیاسی امام خمینی به جهان اسلام و وحدت مسلمین و تأثیر آن در نوع رویکرد ایشان به جنبش‌های اسلام‌گرا ۱۲۰
- ۷.۲.۳ تفکر «اسلام امریکایی و اسلام ناب» به عنوان معیار حمایت از جنبش‌ها ۱۲۴
- ۸.۲.۳ تبیین بافت موقعیتی و بستر عینی شکل‌گیری گفتمان امام خمینی در خصوص جنبش‌ها ۱۲۷
- ۹.۲.۳ تقویت گفتمان انقلابی حمایت از جنبش‌ها معطوف به پیشبرد آرمان صدور جهانی انقلاب اسلامی ۱۲۸
- ۱۰.۲.۳ تجربه عملی از نوع مواجهه جنبش‌های اسلام‌گرا با انقلاب اسلامی ایران در دهه اول ۱۳۲
- ۱۱.۲.۳ جنبش اخوان المسلمین و انقلاب ایران ۱۳۳
- ۱۲.۲.۳ جنبش‌های سلفی - جهادی و نوع مواجهه آن‌ها با انقلاب ایران ۱۳۹
- ۱۳.۲.۳ جنبش‌های شیعی در منطقه و نوع تعامل آن‌ها با انقلاب ایران ۱۴۳
- ۳.۳ گفتار سوم: جنبش‌های اسلام‌گرا در گفتمان آیت‌الله خامنه‌ای ۱۴۷
- ۱.۳.۳ متون مرتبط با جنبش‌ها در گفتمان آیت‌الله خامنه‌ای ۱۴۷
- ۲.۳.۳ توصیف متون مذکور ۱۵۰
- ۳.۳.۳ تفسیر متن: فهم زیرساخت‌های استدلالی آیت‌الله خامنه‌ای در خصوص جنبش‌ها ۱۵۴

۴.۳.۳ دغدغه‌های ضداستعماری و آزادی‌بخشی در آثار و متون

نگاشته شده توسط آیت‌الله خامنه‌ای

۵.۳.۳ الگوی تحلیلی آیت‌الله خامنه‌ای از نظام بین‌الملل و جایگاه

جنبش‌ها در آن

۶.۳.۳ تبیین متن گفتمان: بررسی بافت موقعیتی و زمینه‌های تاریخی

گفتمان در خصوص جنبش‌ها

۷.۳.۳ مقابله با تداوم خصومت‌های آمریکا با انقلاب اسلامی ایران

۸.۳.۳ تجربه روابط جریانات سیاسی اسلام‌گرا با جمهوری اسلامی ایران

۱۷۹

۹.۳.۳ فرازونشیب روابط جنبش اخوان المسلمین با جمهوری اسلامی ایران

۱۷۹

۱۰.۳.۳ تجربه چالش‌های جنبش‌های سلفی - جهادی - تکفیری با

جمهوری اسلامی ایران

۱۱.۳.۳ روابط جنبش‌های شیعی با جمهوری اسلامی ایران

۲۰۱

نتیجه‌گیری

۲۱۳

منابع